

БАЛКАНЦИ В НОВИЯ СВЯТ – ВЧЕРА И ДНЕС

КЛЮЧОВ ВЪПРОС: Какво дава и какво отнема емигрантският живот?

Док. 1. А. Балканци в Новия свят

Ние забелязахме, че разни хора дохождат, пият и си отиват, но един от тях постоянно стърчеше при буфета и все си сръбва по чаша и се вслушва в нашия разговор. По едно време дойде да го повика едно момиче. Той ѝ измъбри нещо по английски, па прибави: „Иди си, бога ти!“ Той нарочно пусна тия думи като въдица, за която ние тутакси се закачихме.

– Вие сте сърбин? – попита го докторът.

– Ест, сърбин, и ви сте срби? – полюбопитствува той крайно зарадван.

– Българи сме.

– Све едно, ща су срби, ща су бугари – брака словени! – И без да чака покана, той седна при нас, като подаде картичката си. Оказа се, че е банатски сърбин, Неделкович; след дълги скитания по Европа дошел в Ню Йорк преди четиринайсет години; кожухарин, женен за немка. Засмян го уши от радост, че се срещнал с „брача“, той не знаеше как да изкаже удоволствието си. Преди всичко залови се да черпи. Разказа си нагве-напри биографията: спомняше си епизоди от живота, особено от детинството. Четиринайсет години, уверяваше ни той, не бил продумал по сръбски, та сега като че искаше да се наприказва за цели 14 години. Не му мълкнаха устата. И на всяка фраза питаше дали вярно се изразява, проверяваше се дали не е забравил родния си език. Цял рой впечатления, които са спали толкова години покрити с нови впечатления, сега се пробудиха и забръмчаха през устните му. Спомни си той за разни обичаи, обреди, сватби; почна да проверява дали не е забравил молитвите по славянски, запя най-сетне „Христос воскрес“, за крайно удивление на посещавшите пивницата американци.

Б. „Старата“ и „новата“ рогина

Както Неделкович, тъй и баварецът [стопанин на кръчмата – бел. наша] са вече американски граждани. Те са откъснати от отечествената си почва и виждаш, че искрено, с гордост се наричат американци. На бившето си отечество гледат като на нещо останало някъде там, далече, в мъглата. Интересите на щата и на града Ню Йорк са и техни интереси. Те винаги четат газети и са постоянно в течението на американските работи, като не забравят и Европа. Аз се убедих, че за бай Неделковича не е безизвестно какво се върши и в нашия забравен край. Когато той, като демократ, ни се хвалеше с победата над республиканците, чрез избирането на Клевеленда за президент, и аз го питах на какво мнение е за последния, той с най-голяма откровеност ми каза, че „Клевеленд е добър човек, ама ни е државни муж, он е будала; очете да ви дадем Клевеленда, па да вземем вашег Стамбулова, па он да додже овде, па да увати за руке ове американци?...“ Благодарим за комплиментата...

Константинов, А. До Чикаго и назад. 1894 г.

Задача 1:

Работете, разделени на две групи.

А) Група А, прочетете Док. 1 (А).

Предайте атмосферата на срещата между българи и сърбин в Ню Йорк.

Изкажете хипотези защо събеседниците не влизат в иначе традиционните сръбско-български спорове. Аргументирайте се.

Направете заключение относно идентичността на бай Неделкович според откъса.

Б) Група Б, прочетете Док. 1 (Б).

Избройте сходствата между бавареца и сърбина в Ню Йорк.

Предположете защо сърбинът бай Неделкович изразява предпочитание към българския държавник. Аргументирайте се.

Направете заключение относно идентичността на бай Неделкович според откъса.

В) Представете резултатите от работата си пред своите съученици от другата група. Определете кои елементи символизират „сръбската“ и кои – „американската“ идентичност на бай Неделкович.

Дискутирайте дали той е повече сърбин или повече американец. Аргументирайте се дали подобна двойна идентичност може да се съхрани за дълго.

Док. 2. Български емигранти подпомагат родината си

1,516 млрд. лв. парични преводи от емигранти са постъпили в България през 2004 г. Приносът на сънародниците ни зад граница се равнява на 4% от брутният вътрешен продукт и е с 379 млн. лв., или 1/3 повече спрямо 2003 г. За сравнение през 1999 г. получените преводи от емигранти са съставлявали едва 2% от БВП.

Това става ясно от мащабен преглед на миграционните процеси на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), качен на сайта на организацията www.oecd.org. [...]

Таня Петрова, в. „Сега“, 13.06.2006.

Задача 2:

- А) Посочете възможни причини, поради които в края на ХХ и в началото на ХХІ в. български граждани напускат страната.
- Б) Предположете защо се увеличават средствата, изпращани от българските емигранти.

Док. 3.

На 5 февруари 2007 г. престижното американско списание „Форбс“ даде награда на българо-американската фирма „Булгарюесеј“, избирайки между 70 кандидати. Възшност това е първото голямо отличие за български бизнес в САЩ. Основатели и собственици на фирмата са българинът Георги Хаджипопов и неговата съпруга – американката Дона Хаджипопова. [...]

Георги Хаджипопов успява да избяга от комунистическото управление в България още на 17 години и поради това е обявен за „враг на народа“. Но имайки предприемчив дух, „народният враг“ се преборва с емигрантските трудности и създава фирма, която внася ароматични суровини, по-специално българското розово масло. Негово седалище става рибарското селище Монтаук до Ню Йорк. Създава и козметичната серия „Булгар“ на базата на същите оригинални български суровини.

През 1997 г. Дона Уолдин, която по-рано е заемала ръководен пост в нюйоркското кметство, открива по реклама фирмата на Георги и се среща с него... и вече девет години те са заедно. През януари 2000 година Георги Хаджипопов завежда съпругата си в Банско, за да я запознае със семейството си и с планината Пирин. Дона е трогната от изключителното гостоприемство, от приветливостта на хората, независимо от икономическата криза. Тя се влюбва в продукцията на българските занаяти, в оцветяваните на ръка глинени изделия, в ръчните тъкани.

Дона и Георги Хаджипопови

Георги успява да напълни един 12-метров контейнер със „съкровища от една скрита култура“ (така и днес на сайта им е обявена гамата от продуктите на българските занаяти и български подаръци). Фирмата прави проби в през 2001 година на Международното изложение на индустрията за сувенири и подаръци в Ню Йорк. Купувачи от най-различни среди идват на щанда на Дона и Георги. От тогава до сега техните рисувани български сувенири красят лавиците на музеи, художествени галерии, магазини за подаръци и дори голямата винарска фирма „Нана Велу“.

През 2002 година семейството купува българската фирма за детски играчки „Детски свят“, в която се трудят 200 работници. Дейността на фирмата се е разраснала значително. Тя има представителства в Чикаго, Далас, Мисури, а североизточните и атлантическите щати е обхванала чрез търговски пътници.

Информация от Агенцията за българите в чужбина от 27.02.2007 г.

Задача 3:

- Озаглавете текста.
- Като използвате текста, направете хронология на живота на Георги Хаджипопов.
- Посочете причините, принудили го да напусне родината.
- Потърсете в текста доказателства за неговата идентичност.

Док. 4.

Както съобщава В. „Дума“, в село Виноще, Монтанско, се строи общ паметник на жертвите на политическите борби преди и след 9 септември 1944 г. Мемориалът е единайсетметрова кула с четири часовника на върха и с имената на 80 и няколко души, загинали във войните за България, в политическите борби преди 9 септември 1944 г. от двете страни на барикадата, на убити без съд и присъда след 9 септември 1944 г., на политически затворници, концлагеристи, интернирани, политически емигранти от преди и след тази дата. Всичките те са от село Виноще. С желанието да настъпи помрение и с надеждата, че потомците ще преодолят раните от дългогодишните вражди.

Идеята да се издълбаят върху камъка имената, както и гарените пари за строежа са на политическия емигрант в Германия Кирил Маринов, напуснал България преди 57 години, след репресии срещу него като земеделец-николапетковист.

Той е и главният спонсор на книгата на Захари Станчев „Виноще – факти и предания за историята на селото и за живота на неговите жители“ на издателство „ЛОГОС-91“, издадена неотдавна, в която са имената на всички жертви от Виноще. От книгата Маринов решил да ги пренесе върху камъка, за да държат будна паметта на поколенията.

Подкрепят го неговите съселани от „третата възраст“ с различни политически идеи – някога политически противници. Защото смятат, че именно те, от чието съдби е изтъкана историята на родното им място, са длъжни да дадат пример на по-младите и на бъдещите поколения.

Информация от Агенцията за българите в чужбина от 21.03.2007 г.

Задача 4:

- Прочетете информацията от Док. 4. Озаглавете текста.
- Припомнете си политическите борби и конфликти в страната преди и след 1944 г. Предположете как те са се отразили върху живота в село Виноще.
- Предложете начини за преодоляване на последиците от политическото разделение.
- Изразете вашето отношение към инициативата на емигранта Кирил Маринов.
- Въз основа на Док. 3 и Док. 4 дискутирайте защо и двамата „герои“ проявяват толерантност и преодоляват обидата. Направете заключение как те „стигат“ до родината си. Сравнете значимостта на действията на Георги Хаджипопов и на Кирил Маринов.

ОБОБЩАВАЩ ВЪПРОС: Как животът в чужбина променя отношението на човека към другите, към родината, към политическото минало?

